

власну природу або, простіше говорячи, що людина створює саму себе» [1, с. 25].

Правовий порядок як частина світу людини і частиною соціального порядку не є винятком, він як і однопорядкові явища (мораль, релігія, політика тощо), з сучасних секулярних (світських) позицій, є рукотворним. Також слід мати на увазі, що соціальний порядок (правовий порядок зокрема) є людський продукт як безперервне виробництво, оскільки він створюється людиною в процесі екстерналізації.

Список використаних джерел

1. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. М.: «Медиум», 1995. 323 с.

2. Честнов И. Л. Легитимность как признак права. URL: https://spb.ranepa.ru/images/news_doc/2019/tpu_1_32-38.pdf

Гвоздік Олег Іванович,

професор кафедри філософії права
та юридичної логіки Національної академії
внутрішніх справ, доктор філософських
наук, професор

ЛОГІКА РОЗСЛІДУВАННЯ: СИНХРОНІЧНИЙ І ДІАХРОНІЧНИЙ АСПЕКТИ

Однією з найвагоміших перешкод на шляху застосування класичної логіки до аналізу слідчої діяльності та вироблення стратегій її оптимізації є невідповідність «статичної» семантики такої логіки динаміці розслідуваних подій. Йдеться про те, що останні являють собою не «застиглі картини», а ситуації, компоненти й характеристики яких відзначаються динамічними часовими змінами; тоді як стандартні підходи до побудови логічного аналізу ґрунтуються на ідеї синхронізації досліджуваних об'єктів (тобто їх оцінки та співвіднесення у певний момент часу, у чітко визначеному аспекті та незалежно від їхніх попередніх чи подальших трансформацій).

З іншого боку, сказане аж ніяк не свідчить про неможливість ефективного застосування методологічного інструментарію класичної логіки у згаданій сфері діяльності. Адже діяхронічна динаміка будь-якого процесу може бути відображена через послідовність її окремих часових «зрізів» (на кшталт того, як відтворення рухомих зображень за допомогою кінематографічної стрічки здійснюється шляхом почергової зміни окремих кадрів, кожен з яких *фіксує* стан синхронно співіснуючих об'єктів у певний момент їхнього руху). Причому без такої фіксації (періодичного «знерухомлення») динамічної картини її зображення на плівці виявилось б повністю «змазаним». Тож така синхронізація та стабілізація зображення є необхідним моментом його чіткості. Так само можна охарактеризувати і роль логіко-синхронічних підходів до аналізу розшукових та слідчих дій.

З огляду на відзначені обставини, логіка розробки стратегій та методів розслідування потребує раціональної координації синхронічних та діахронічних її аспектів. Це означає, що безвідносні до часових координат засоби класичної логіки мають бути технологічно узгоджені з застосуванням принципово відмінних логічних підходів, призначених для аналізу подій, що розгортаються з плином часу.

Моделюючи стратегію такого узгодження, варто врахувати низку принципів моментів.

По-перше, оскільки процес розслідування передбачає реверсивне відтворення динаміки досліджуваних подій (тобто гіпотетичний рух від наявних наслідків до передуючих їм у часі можливих ситуацій, здатних спричинити ці наслідки), то у такому разі логіко-пошукова стратегія матиме вигляд «низхідного дерева» (розгалужуваного від вершини донизу). При цьому у ролі згаданої вершини фігуруватиме часовий рівень T_0 , на якому зафіксовані фактичні результати первинного обстеження місця події (f^0_i). Далі це пошукове «дерево» добудовується низхідними відгалуженнями, що сполучають картину, задану фактами f^0_i , з гіпотетичними її витокami (H^1_i), які могли мати місце на попередньому часовому рівні T_1 . Приблизна величина часового заглиблення від T_0 до T_1 визначається результатами експертиз, згідно з якими встановлюються значущі чи переломні моменти в динаміці досліджуваних подій (як, наприклад, орієнтовний проміжок часу від настання смерті потерпілого до моменту її констатації; приблизна тривалість перебування тіла загиблого у воді тощо). За таким же принципом добудовуються відгалуження для кожного вузла H^1_i відповідними версіями розвитку подій на ще глибшому часовому рівні T_2 і т. д.

По-друге, через те, що на кожному з часових зрізів T_i йдеться про синхронізовані події та ситуації, для їхнього аналізу цілком придатним засобом є інструментарій класичної логіки, згідно з правилами якої аналітичні висновки ґрунтуються на відношеннях *сумісності*. Такі висновки можуть мати своє суто формальне (залежне лише від логічної форми, а не від змісту висловлювань) обґрунтування, в основу якого покладені стандартні теоретико-множинні семантичні моделі.

По-третє, зважаючи на те, що критерії логічної сумісності є застосовними виключно до висловлювань про синхронні події, пошуковий перехід від одного часового зрізу до іншого здійснюється згідно з умовами *досяжності* наступного стану, виходячи з попереднього; при цьому визначення згаданих умов вже не може бути суто формальною процедурою, а потребує багатоаспектного змістовного аналізу на базі наявного досвіду (криміналістичного, кримінологічного, слідчо-практичного та ін.).

По-четверте, оскільки кожен з вузлів будь-якого рівня пошукового дерева має відповідне розгалуження, що веде до

попереднього часового зрізу, широта діапазону пошукових гілок зростає у степеневій функції з кожним кроком заглиблення пошуку. Скажімо, якщо б кожна ситуація мала лише дві можливі версії своїх витоків на попередньому часовому рівні, то вже на десятому кроці реверсивного відтворення її динаміки число версій розвитку досліджуваних подій сягнуло б $2^{10} = 1024!$ Проте розглядувані пошукові процедури можуть бути гранично мінімізованими, якщо на кожному з рівнів такого пошуку збір фактичних матеріалів спрямовуватиметься на сприяння логічній «фільтрації» версій. Якщо, наприклад, на часовому рівні T_n система наявної фактичної бази розширюється завдяки додатковому свідченню f_k , то на цьому рівні «відсікаються» усі версії, *несумісні* із згаданим розширенням, а на рівні T_{n+1} – усі ті гіпотетичні ситуації, у яких цей фактичний стан речей є *недосяжним*. Так, скажімо, факт відсутності води у легенях знайденого у річці тіла жертви дозволяє відхилити версії самогубства та нещасного випадку, а також усі можливі припущення щодо настання смерті потерпілого в результаті насильницького занурення; тож у даному разі залишається лише версія про скидання у річку вже мертвого тіла. При цьому, чим на більш високому (тобто більш наближеному до T_0) часовому рівні здійснюється таке відхилення, тим суттєвішим є звуження пошукового діапазону (адже разом з відхиленими версіями відсікаються і усі розгалужені динамічні гілки, що ведуть до них від найглибших часових рівнів).

Відзначимо також, що суттєвим фактором зниження диверсифікації пошукових гілок у стратегіях розслідування є застосування комбінаційного підходу до зібрання та аналізу доказових матеріалів. Зміст цього підходу полягає у тому, що він передбачає оцінювання не окремих доказів, а їх комплексів. При цьому «вписуваність» таких комплексів у систему наявних фактичних даних знижуватиме ймовірність суто випадкового характеру такої відповідності. Адже, чим більш логічно узгодженими є поєднання подій на суміжних часових рівнях, тим меншим є число можливих шляхів досягнення наступної комбінації цих подій, виходячи з попередньої, а, отже, зростає ймовірність «невипадковості» таких збігів.

Врешті-решт, коли система наявних доказів дозволить відхилити усі альтернативні варіанти «динамічних траєкторій» розвитку картини досліджуваних подій окрім однієї з них (завдяки тому, що на кожному часовому рівні пошукового «дерева» ці комплекси доказів будуть сумісними лише з однією «вузловою версією»), такі докази стануть логічно достатніми для обґрунтованого вирішення справи.

Методологічне значення описаного комбінаційного підходу до побудови пошукових міркувань полягає у тому, що навіть у випадках, коли жоден з доказів прямо не засвідчує істинності обґрунтованого

висновку, їхня сукупність може виявитися цілком достатньою для досягнення цієї мети.

Отже, логіка раціоналізації слідчо-пошукових дій передбачає досягнення функціональної єдності її синхронічного та діакронічного аспектів. При цьому дієвим засобом оптимізації стратегій та методів розслідування є комбінаційний підхід до зібрання та оцінювання доказових матеріалів.

Горбач-Кудря Іванна Анатоліївна,
ад'юнкт відділу докторантури
та ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ

МЕТОДИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ В ДОСЛІДЖЕННІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Цінність дослідження науковця досягається оптимальним співвідношенням та логікою взаємовпливу теорії, експерименту та практики [6, с. 183]. Теоретичні знання про об'єкт та предмет дослідження обов'язково повинні мати експериментальну розвідку, на підставі емпіричних результатів якої будуватимуться пропозиції до практичної діяльності. Метою нашої доповіді є обґрунтування одного із складників моделі проведення емпіричного дослідження адміністративно-правових засад застосування спеціальних заходів щодо протидії домашнього насильства, де використовуватимуться методи соціологічного опитування.

Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству у нормативно-правовій базі як поняттєва категорія не має прямого термінологічного тлумачення, хоча охоплює перелік конкретних номінацій з визначеними дефініціями, а саме: терміновий заборонний припис стосовно кривдника, обмежувальний припис стосовно кривдника, взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи, направлення кривдника на проходження програми для кривдників, [4] – та є підсистемою протидії домашньому насильству.

Протидія домашньому насильству – це системи заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки [4]. Суб'єкти, що застосовують заходи протидії, так само і спеціальні заходи щодо